

MALİYET MUHASEBESİ

Prof. Dr. Kadir Gürdal

AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi

e-posta: kadirgurdal@ankara.edu.tr

MALİYET SİSTEMLERİ

Maliyet Sistemleri: Maliyetlerin en doğru ve gerçeğe en yakın şekilde hesaplanması amacıyla; maliyetleri hem bilimsel hem de gerçeğe uygun şekilde belirleyen faaliyet, yöntem ve araçların tümü

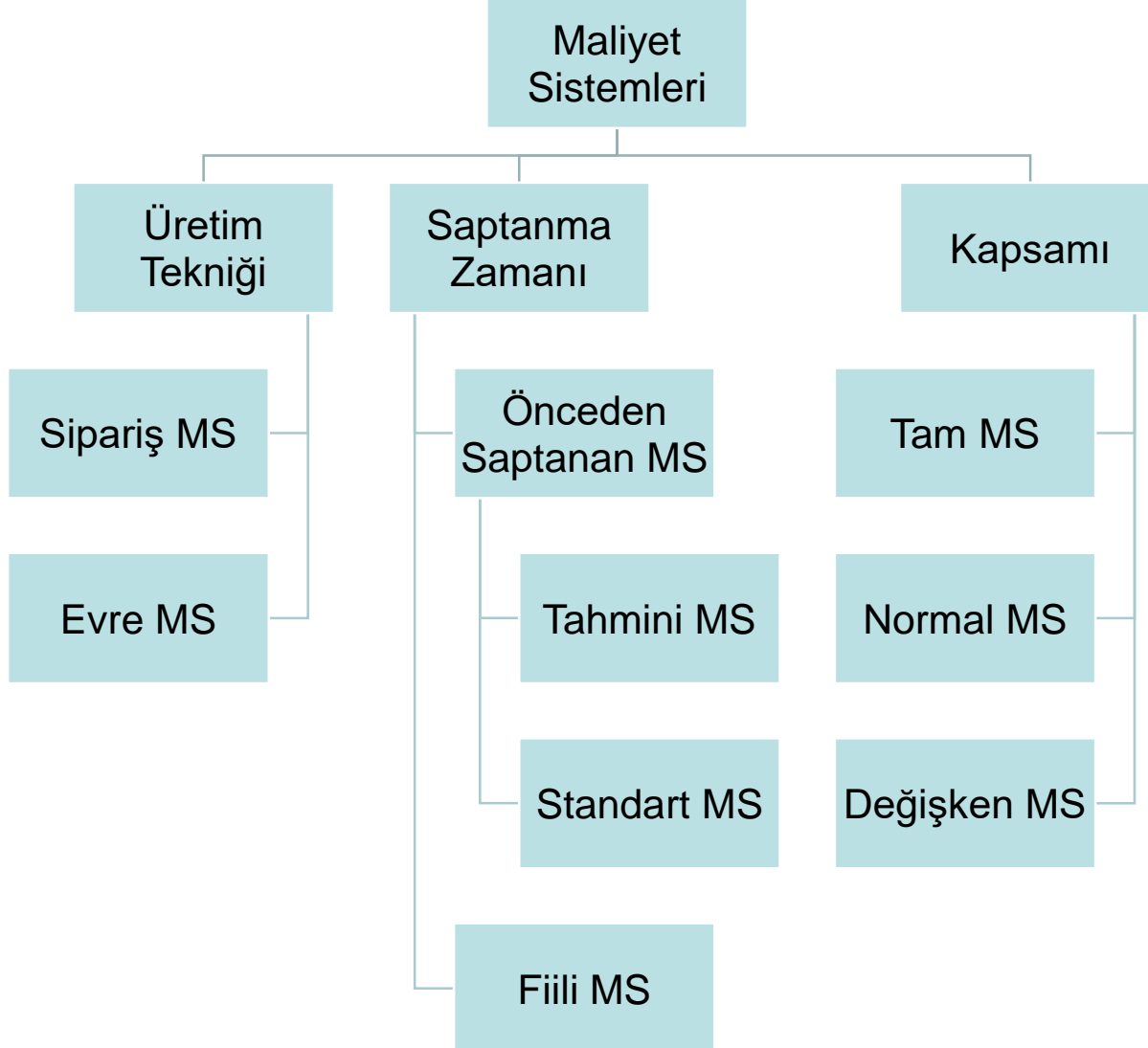
Maliyet Sistemleri: Bilgi sağlama sistemi olarak kabul edilmeli ve buna göre oluşturulmalı

MALİYET SİSTEMLERİ

Maliyet sistemi seçiminde dikkate alınması gereken bazı unsurlar:

- Üretilen mamulün türü,
 - İşletmenin büyüklüğü ve örgüt yapısı,
 - Üretim tekniği ve teknolojisi,
 - İşletme yöneticilerinin maliyetlerin hesaplanmasına verdiği önem.
-
- Fayda – Maliyet Analizi

MALİYET SİSTEMLERİ



MALİYET SİSTEMLERİ

Maliyetlerin Saptanma Zamanına Göre Maliyet Sistemleri

Üretim maliyetinin hesaplanmasında kullanılan maliyetler ya gerçekleşmiş ya da üretim başlamadan önce saptanmış maliyetlerdir.

Maliyet Sistemleri:

- Fiili Maliyet Sistemi
- Önceden Saptanan Maliyet Sistemi

MALİYET SİSTEMLERİ

Fiili Maliyet Sistemi

Üretim maliyeti hesaplanırken, üretim dönemi içinde gerçekleşen veya tahakkuk eden maliyetler kullanılır.

Üretimin maliyetini hesaplayabilmek için giderlerin fiilen ortaya çıkması gerekir.

Sorun: Üretimle ilgili bazı genel üretim giderlerinin ancak üretim gerçekleştirildikten sonra ortaya çıkması

Çözüm: Fiili maliyetlerle birlikte, kısmen tahmini maliyetlere de yer verilmesi.

Fiili maliyet sistemi; maliyetlerin ne olduğunu gösterir, ne olacağını veya ne olması gerektiğini göstermez.

Sonuç: Maliyet muhasebesinin temel amaçlarından olan maliyet kontrolünü gerçekleştirmede, verimin ve verimliliğin arttırılmasında, israfın önlenmesinde yetersizdir.

MALİYET SİSTEMLERİ

Önceden Saptanan Maliyet Sistemi

Üretime yüklenecek olan maliyetler, üretim başlamadan önce belirlenen maliyetlerdir.

Üretim başlamadan önce maliyetlerin belirlenmesine esas alınan dayanağa göre;

- Tahmini Maliyet Sistemi
- Standart Maliyet Sistemi

MALİYET SİSTEMLERİ

Tahmini Maliyet Sistemi

Tahmini maliyetler, üretim faaliyetlerine başlanmadan önce saptanan ve fiili maliyetlerin ne olacağını gösteren maliyetlerdir.

Tahmini maliyetlerin dayanağı:

- Önceki dönem maliyetleri
- Önceki dönemlere ilişkin istatistiksel veriler
- Çalışanların ve yöneticilerin deneyimleri

MALİYET SİSTEMLERİ

Tahmini Maliyet Sisteminin İşleyişi

- Üretim başlamadan önce maliyetlerin ne olacağı tahmin edilir ve maliyetlerin hesaplanmasında bu tahmini maliyetler kullanılır.
- Üretim maliyeti tahmini olarak hesaplanırken gerçekleşen (fiili) giderler de işletme tarafından izlenir.
- Dönem sonunda, gerçekleşen giderler ile üretime yüklenen giderler karşılaştırılır. Ortaya çıkan farklar değerlendirilir. Sonuç: Bu yöntemle planlar ve bütçeler hazırlanabilir ancak işletmedeki verimi ve verimliliği ölçmek mümkün değildir.

MALİYET SİSTEMLERİ

Standart Maliyet Sistemi

Standart maliyetler, belli bir faaliyet düzeyinde ve belli koşullar altında mamulün maliyetini oluşturan direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve genel üretim giderlerinin bilimsel esaslara göre önceden saptanan maliyetleridir.

Tahminlerin dayanağı: Bilimsel esaslar

MALİYET SİSTEMLERİ

Standart Maliyet Sisteminin İşleyişi

- Her bir maliyet unsuru için standart maliyetler ayrı ayrı hesaplanır ve bu maliyetler üretimin maliyetini hesaplamak için kullanılır.
- Üretim maliyeti olması gereken tutarlarla hesaplanırken gerçekleşen (fiili) giderler de işletme tarafından izlenir.
- Dönem sonunda standart maliyetlerle gerçekleşen (fiili) maliyetler karşılaştırılır ve farklar hesaplanır.

Farkların değerlendirilmesinde kullanılan varsayım:

“Mamulün gerçek maliyeti, standart maliyetlere göre hesaplanan tutardır. Fiili maliyetlerin değerlendirilmesinde ve gerekli önlemlerin alınmasında standart maliyetler esas alınır”.

Sonuç: Standart maliyet sistemini uygulayan işletmeler, döneme ilişkin verimi ve verimliliği daha kolay değerlendirirler.

MALİYET SİSTEMLERİ

Farkların analizinde amaç: Etkin bir maliyet kontrolü

Farkların değerlendirilmesinde “İstisnalarla yönetim”

Farkların analizi için;

- Alt ve üst sınırları içerecek şekilde belli bir tolerans aralığı belirlenir.

- Bu aralık içerisinde kalan olumlu ve olumsuz farklar normal kabul edilir ve değerlendirilmez.

- Tolerans aralığı dışında kalan olumlu ve olumsuz farklar (sapmalar) incelenir, farkları ortaya çıkaran nedenler saptanır ve gerekli önlemler alınır. Olumlu farkları arttıracak ve olumsuz farkları ortadan kaldıracak kararlar uygulanır.

MALİYET SİSTEMLERİ

Maliyetlerin Kapsamına Göre Maliyet Sistemleri

Maliyet sistemleri; üretim maliyetinin hesaplanmasında kullanılan giderlerin, faaliyet hacmi ile ilişkileri dikkate alınarak sınıflandırılır.

Maliyet Sistemleri:

- Tam Maliyet Sistemi
- Değişken Maliyet Sistemi
- Normal Maliyet Sistemi

MALİYET SİSTEMLERİ

Tam Maliyet Sistemi

Üretim maliyetinin hesaplanmasında, üretimle ilgili olarak katlanılan tüm giderler dikkate alınır.

Sabit ve değişken gider olarak tanımlanan giderlerin tümü, tam maliyet sisteminde üretim maliyetini oluşturur.

Tam maliyet sisteminin özellikle uzun dönem satış politikalarının yönlendirilmesinde önemli katkıları vardır.

MALİYET SİSTEMLERİ

Örnek: İşletmenin üretim kapasitesi 100 000 birimdir.

Üretim döneminde 70 000 birim üretilmiştir.

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri: 40 000 TL.

Direkt İşçilik Giderleri: 20 000 TL.

Değişken Genel Üretim Giderleri: 30 000 TL.

Sabit Genel Üretim Giderleri: 50 000 TL.

Tam Maliyet Sistemi'ne Göre Üretim Maliyeti:

$40\ 000 + 20\ 000 + 30\ 000 + 50\ 000 = 140\ 000$ TL.

MALİYET SİSTEMLERİ

Değişken Maliyet Sistemi

Üretim miktarına bağlı olmayan (sabit) giderler maliyetlerin hesaplanmasında üretimle ilişkilendirilmez ve dönem gideri olarak dikkate alınır.

Üretim maliyetleri sadece değişken giderlerden oluşur.

Sorun: Sabit gider kavramının sübjektifliği; üretim maliyetinin ve buna bağlı olarak stok ve satılan mamuller maliyetinin, satış kârı veya zararının tam maliyet sisteminden farklı olarak ortaya çıkması

Sonuç: Sistemin finansal muhasebeden çok yönetim muhasebesi amaçlarına yönelik olarak kullanılması (maliyet – hacim – kâr analizleri, kâr planlaması ve kısa dönemli işletme kararları)

MALİYET SİSTEMLERİ

Örnek: İşletmenin üretim kapasitesi 100 000 birimdir.
Üretim döneminde 70 000 birim üretilmiştir.

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri: 40 000 TL.

Direkt İşçilik Giderleri: 20 000 TL.

Değişken Genel Üretim Giderleri: 30 000 TL.

Sabit Genel Üretim Giderleri: 50 000 TL.

Değişken Maliyet Sistemi'ne Göre Üretim Maliyeti:

$40\ 000 + 20\ 000 + 30\ 000 = 90\ 000$ TL.

MALİYET SİSTEMLERİ

Normal Maliyet Sistemi

Üretim maliyetleri; üretim yapıldıkça ortaya çıkan değişken giderlerden ve sabit giderlerin kapasite kullanım oranına göre belirlenen kısmından oluşur.

Kapasitenin kullanılmayan kısmı ile ilgili sabit giderler üretim maliyetleri ile ilişkilendirilmez ve dönem gideri olarak dikkate alınır.

MALİYET SİSTEMLERİ

Örnek: İşletmenin üretim kapasitesi 100 000 birimdir.
Üretim döneminde 70 000 birim üretilmiştir.

Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri: 40 000 TL.

Direkt İşçilik Giderleri: 20 000 TL.

Değişken Genel Üretim Giderleri: 30 000 TL.

Sabit Genel Üretim Giderleri: 50 000 TL.

Normal Maliyet Sistemi'ne Göre Üretim Maliyeti:

$$40\ 000 + 20\ 000 + 30\ 000 + (50\ 000 \times 0.70) = 125\ 000\ \text{TL.}$$